

STICHTING HAPIN

PAPUA

Geschiedenis van Papua in vogelvlucht

Team Hapin

Inhoud

Geschiedenis	2
1848.....	3
Nederlands 'bezit'	3
1940-1950	4
Dekolonisatie.....	4
Opkomst nationalisme	4
1960.....	5
'Papuanisatie'	5
New York	5
Verraad en volksstemming.....	5
1970.....	6
OPM.....	6
1980.....	7
Chaos	7
Migratie en bodemschatten.....	7
Na Soeharto.....	7
1990.....	8
Otsus.....	8

Papua, een uniek eiland in de tropen. Een land van vuur, water, aarde en lucht. Omrand met goudgele stranden en omringd door azuurblauwe zeeën. Trotse bergmassieven met besneeuwde toppen pieken in de zon. Woeste rivieren meanderen zich een weg naar de zee. Een land met ondoordringbare oerwouden en zompige moerassen. De prachtige paradijsvogel verschuilt zich in de bomen, de krokodil sluimert in de zon. Exotische flora groeit en bloeit uitbundig op de bodem van het oerwoud. Daaronder bevindt zich een onuitputtelijke schatkamer van kostbare mineralen. De zeeën verbergen een ongekennde variatie aan kleurrijk leven. Papua, de ongerepte aarde.

De Papoea's, zachtmoedig, loyaal, hartelijk, lieflijk, eerlijk, trots, warm. Zij zoeken de harmonie met het verleden en de langzaam opdringende moderne tijd. In een oeroude en unieke verbondenheid met hun grond, voorouders, familie, stam en volk vinden zij hun weg in de huidige wereld. De tradities en overleveringen geven de verhalen door van oorsprong en bestemming, de zoektocht naar welvaart, wrede oorlogen en zoete overwinningen. Ze bieden de Papoea's trots, levensvreugde, geborgenheid en houvast in tijden van angst, dreiging en onzekerheid.

De vissers van de noordelijke eilanden en de kusten, de jagers-verzamelaars in het zuiden en de land- en tuinbouwers van het bergland met hun terrassenbouw vormen samen een bont en kleurrijk palet van eeuwenoude culturen, talen en tradities van Papua.

Papua, een land van traditie en moderniteit. Sommige Papua jongens en meisjes studeren in de stad en zijn bezig met hun toekomst. In de stad wonen ook de Papoea's met hun moderne banen. Zij vormen de schakel met de nieuwe tijd. Die nieuwe tijd brengt niet alleen geluk en welvaart. Hypermoderne mijnindustrieën (vooral koper en goud) strijken neer in Papua. De nieuwe steden ontwikkelen zich snel en worden bevolkt door een meerderheid van niet-Papoea's. Natuur en milieu worden bedreigd door massale ontbossing, transmigratie en open mijnbouw. De moderne tijd vraagt daarom van de Papoea's een nieuwe oriëntatie op het eigen bestaan en de omringende wereld.

Geschiedenis

Homo sapiens bereikte ongeveer 40.000 jaar geleden Nieuw Guinea. Aan het einde van de laatste ijstijd werd Nieuw Guinea door de stijgende zeespiegel gescheiden van Australië. De mensen leefden samen in groepen die geïsoleerd maar ook in concurrentie met elkaar leefden. Er ontstond een enorme diversiteit aan talen en culturen.

In het westelijk deel waren vanuit de Vogelkop de contacten buiten Nieuw Guinea vooral westwaarts gericht. Vanaf de 16de eeuw zagen kustbewoners soms de schepen van de eerste Europeanen: Spanjaarden, Portugezen en later de Hollanders. Er was nauwelijks contact. De Europeanen gebruikten de algemene benamingen Papua's voor de bevolking en Nieuw Guinea als geografische aanduiding voor het eiland.

In de 19de eeuw verdeelden Nederland, Duitsland en Engeland het eiland. Het westelijk deel werd onderdeel van Nederlands-Indië. De eerste blijvende nederzetting van Europeanen in

het Nederlandse gedeelte bestond uit zendelingen die zich in 1855 vestigden op het eiland Mansinam in de Doreh Baai. De Nederlandse overheid volgde pas in 1898 met de vestiging van bestuursposten in Manokwari en Fak-Fak. De hele eerste helft van de 20ste eeuw beperkte de westerse invloed zich tot de kustgebieden. Die invloed was meestal beperkt, maar kon ook ingrijpend zijn zoals bij de Marind-anim rondom Merauke. Zij dreigden uit te sterven door de verspreiding van een geïmporteerde geslachtsziekte. De overheid greep in, met als gevolg een opgelegde, ingrijpende cultuurverandering in korte tijd.

In 1949 werd door de soevereiniteitsoverdracht een onafhankelijk Indonesië een internationaal erkend feit. Om geo-politieke redenen hield Nederland Nieuw Guinea buiten de overdracht. Terwijl een conflict met Indonesië zich ontwikkelde gaf Nederland zichzelf de opdracht om de Papua's 'op te voeden tot zelfstandigheid'. De verwachtingen die bij de bevolking waren gewekt maakten het des te pijnlijker voor de Papua's toen onder internationale druk Nederlands Nieuw Guinea toch aan Indonesië overgedragen moest worden. Voorwaarde was dat in een zogenoemde Act of Free Choice de Papua's zich konden uitspreken over hun staatkundige toekomst. Door Indonesische manipulatie en dwang werd de uitslag een voorspelbare.

De verandering van de naam van het gebied in Irian Jaya (Jaya in de betekenis van zowel Glorieus als Rijk) stond in schril contrast met het lot van de oorspronkelijke Papuabevolking. Onder de Suharto dictatuur werden hun rechten ernstig geschonden, net als in de rest van Indonesië. Door de afgelegen ligging hadden leger en politie vrij spel. Bij absentie van een goed ontwikkelingsbeleid werd er niet geïnvesteerd in de potentie van de Papua bevolking. In plaats daarvan werden weinig duurzame economische activiteiten als mijnbouw en plantage-landbouw toegelaten, waarbij de adat landrechten van de bevolking niet erkend werden. Posities in overheid en economie werden in toenemende mate ingenomen door niet-Papua's die, al dan niet in het kader van het officiële transmigratie programma, Papua binnenstroomden. Nu is meer dan 50% van de bevolking geen etnische Papua.

Mochten we hierbij spreken van Papua's als slachtoffers tegenover 'Jakarta', sinds de democratische omwenteling in de nieuwe eeuw is de situatie complexer geworden. Een groeiende bestuurlijke en politieke Papua elite voelt zich verbonden met de Indonesische staat, en de Papua's maken blijmoedig gebruik van de democratische ruimte die geboden wordt, zoals de verandering van de provincienaam in 'Papua', het ijveren voor een Speciale Autonomie en deelname aan algemene verkiezingen. Na de euforie van rond 2000 is er nu echter teleurstelling over het weinige resultaat dat tot nu toe geboekt is. De Speciale Autonomie wordt niet uitgevoerd, de mensenrechten worden nog steeds geschonden en Papua wordt van zijn natuurlijke hulpbronnen beroofd.

1848

Nederlands 'bezit'

In 1848 werd Nieuw-Guinea officieel Nederlands bezit. Het was een dunbevolkt, onbegaanbaar stuk land dat bewoond werd door honderden stammen. Door de vijandige

opstelling van de inheemse bevolking hadden de Nederlanders weinig contact met de inboorlingen. Van bestuur was nauwelijks sprake.

Dit veranderde in de twintigste eeuw. Met het oog op de verwachte bodemrijdommen werd in de jaren voorafgaande aan de Tweede Wereldoorlog een bescheiden bureaucratie opgezet. Maar van de nieuwe werkgelegenheid die hierdoor ontstond, konden de laag of niet opgeleide Papua's niet profiteren.

1940-1950

Dekolonisatie

In 1942 werd Indonesië door Japan bezet. Na de Tweede Wereldoorlog zou de situatie in Indonesië nooit meer dezelfde zijn. De dekolonisatie raakte in een stroomversnelling. Na de uitroeping van de Vrije Republiek Indonesië in 1945, en na twee bloedige militaire acties verleende de Nederlandse regering in 1949 de onafhankelijkheid aan haar kolonie.

Nieuw-Guinea bleef echter buiten deze soevereiniteitsoverdracht. Bij de Ronde Tafel Akkoorden van 1949 was afgesproken dat het gebied een status aparte zou krijgen. Nieuw-Guinea was een 'troostprijs' voor het verlies van Indië; het laatste restje koloniale aanzien dat Nederland nog had.

In de jaren vijftig vormde de kwestie Nieuw-Guinea telkens een struikelblok tussen Soekarno die vond dat Papua Indonesisch was, en Nederland dat daar niets van wilde weten. De relatie tussen Indonesië en Nederland was daardoor flink verslechterd.

Opkomst nationalisme

Terwijl Indonesië en Nederland elkaar in de haren vlogen, was er in Nieuw-Guinea iets heel nieuws ontstaan, namelijk een gevoel van nationalisme. De eerste gedocumenteerde nationalistische daad van de Papua's vond plaats tijdens de Tweede Wereldoorlog. Aan de noordkust van Papua riepen Biakkers in 1942 de onafhankelijkheid uit. Ze kozen een rood-wit-blauwe vlag met daarop de Morgenster als 'nationaal' symbool.

Hoewel in dit stadium nog niet kan worden gesproken van een nationalisme in de westerse zin van het woord, had de stem van de onafhankelijkheid definitief vorm gekregen. Het Papua-nationalisme viel in eerste instantie uiteen in twee stromingen: sommige Papua's streefden stap voor stap dekolonisatie na aan de hand van Nederland, anderen wilden met behulp van Indonesië de Nederlanders het land uit krijgen, om later een vorm van zelfstandigheid binnen Indonesië te krijgen.

1960

'Papuanisatie'

Hoewel Nederland krampachtig probeerde vast te houden aan Nieuw-Guinea, werd begin jaren zestig duidelijk dat het een verloren zaak was. Soekarno werd gesteund door de internationale gemeenschap en Nederland had geen poot om op te staan.

Na dit besef veranderde in Nederland de discussie of Nieuw-Guinea koloniaal bezit moest blijven of onafhankelijk diende te worden in de vraag of West-Papua onafhankelijk zou worden als deel van Indonesië of als soevereine staat. Nederland koos voor het laatste en ging zich in de jaren zestig inzetten voor het zelfbeschikkingsrecht van de Papua's.

Een heuse inhaalslag kon beginnen. In 1960 werd een tienjarenplan gelanceerd waarin Papua zou worden voorbereid op zelfbestuur. De zogenaamde 'papuanisatie' omvatte een onderwijsprogramma dat ten doel had de bevolking te politiseren en anti-Indonesische sentimenten aan te wakkeren.

In 1961 werden verkiezingen gehouden voor de Nieuw-Guinea Raad en het jaar daarop werden regionale raden ingesteld. Tijdens het Eerste Papua-Congres koos een Nationaal Comité een vlag en een volkslied voor het nieuwe land. De naam Nieuw-Guinea werd veranderd in Papua Barat, ofwel West-Papua. Op 1 december 1961 werd de Morgenster naast de Nederlandse driekleur gehesen. Dit symboliseerde de geboorte van een nationalistische beweging. Jaren later zou deze dag herdacht worden als onafhankelijkheidsdag.

New York

Terwijl de Nederlanders Papua probeerden klaar te stomen voor onafhankelijkheid, gaf de Indonesische regering te kennen dat West-Papua hoe dan ook zou opgaan in Indonesië. Soekarno lobbyde met succes in het buitenland. De Nederlandse lobby voor zelfbestuur vond nergens in de wereld erkenning.

Over de toekomst van Nieuw-Guinea werd in de Verenigde Staten beslist. Het Verdrag van New York bepaalde dat Nederlands Nieuw-Guinea voortaan West-Irian zou gaan heten. In een interim-periode van 1 oktober 1962 tot 1 mei 1963 werd het gebied bestuurd door de Verenigde Naties (UNTEA), daarna zou het gebied opgaan in Indonesië. De Papua's kregen de belofte dat er binnen tien jaar een volksstemming zou plaatsvinden, waarin ze zelf konden kiezen voor onafhankelijkheid of aansluiting bij Indonesië...

Verraad en volksstemming

Op 1 mei 1963 werd Papua officieel overgeleverd aan Jakarta. De Papua's voelden zich in de steek gelaten, door Nederland en door de internationale gemeenschap. De politieke organisaties en nationale symbolen die de voorgaande jaren waren ontwikkeld hadden geen rol van betekenis gehad, zo bleek. Het Indonesische leger stak vlaggen met de Morgenster in brand en stopte het proces van 'papuanisatie'. Dit alles in de volle overtuiging dat alle

Papua's Indonesiërs waren, die onder de noemer van het Indonesisch nationalisme bijeen moesten worden gebracht.

Maar het aantal Papua's dat zichzelf met Indonesië identificeerde, werd steeds geringer. In de jaren zestig was er geen pro-Indonesisch of pro-Nederlandse nationalisme van de Papua-elite meer over. Dit had plaatsgemaakt voor een pro-Papua-gevoel, dat steeds meer door de hele bevolking werd gedragen. Overal in de provincie vond verzet plaats, dat altijd gepaard ging met harde represailles van het Indonesische leger.

Het enige sprankje hoop dat over was, was de beloofde volksstemming in 1969. Deze belofte was overigens een doorn in het oog van Soeharto, die in 1965 Soekarno als president had opgevolgd. Meer dan zijn voorganger wilde Soeharto goede betrekkingen met Amerika onderhouden, anderzijds wilde hij Papua niet verloren laten gaan. Er moest dus een volkstemming komen die door de internationale gemeenschap goedgekeurd zou worden, maar waarvan de uitkomst in het voordeel van Indonesië zou uitpakken.

Die oplossing kwam er. Niet de hele bevolking, maar slechts 1200 'representatieve' stamoudsten mochten stemmen. In de 'Act of Free Choice', of zoals Papua's later zeiden de 'Act of No Choice', kozen zij unaniem voor aansluiting bij Indonesië. Later bleek dat deze stemming onder sterke Indonesische druk en manipulatie plaats had gevonden. Zonder veel problemen werd Papua in september van 1969 de drieëntwintigste provincie van Indonesië. Dat was een uitkomst die alle partijen, behalve de Papua's, goed uitkwam.

1970

OPM

Na de machtsovername van Indonesië kwamen verschillende groepen in verzet. De naam die in de jaren zestig al enige keren in de pers was verschenen, Operasi Papua Merdeka (Organisatie voor een Vrij Papua) kreeg in 1971 bekendheid toen rebellenleider Seth Rumkorem de onafhankelijkheid van West-Papua uitriep. Het leger trad hard op tegen de ordeverstoorers; dorpen werden platgebrand, burgers en rebellen gearresteerd of vermoord.

De OPM was een klein rebellenleger dat op primitieve wijze gewapend verzet bood tegen de Indonesische overheerser. Door interne verdeeldheid, gebrek aan financiën en internationale steun zou de OPM nooit een serieuze tegenstander van het Indonesische leger worden. Desondanks wist de OPM in de jaren zeventig en tachtig met een aantal effectieve acties wereldbekendheid te krijgen. Met name de gijzelingsacties en aanvallen tegen mijn-gigant Freeport in 1977 betekenden gezichtsverlies voor Jakarta.

1980

Chaos

Ook in 1984 haalde de strijd van de Papua's het wereldnieuws. Overal in de hele provincie kwamen OPM'ers en burgers, tussen wie de scheidslijnen vaak onduidelijk waren, in actie. De chaos en de zware represailles van het leger die hier op volgden, deden 10.000 Papua's naar het buurland Papua New Guinea vluchten. In datzelfde jaar werd ook Arnold Ab vermoord, de directeur van het antropologisch museum in Jayapura, die zich had ingezet voor het behoud van het Melanesische cultuurgood op Papua.

In de jaren negentig kwamen verschillende rapporten van mensenrechtenorganisaties uit over de zorgwekkende situatie in Papua. Grootschalige mensenrechtenschendingen door het leger kwamen op de internationale agenda te staan. In 1996 kwamen rebellen opnieuw in het nieuws, toen ze een team van veertien buitenlandse wetenschappers gijzelden om internationale bekendheid te geven aan hun strijd.

Net als elders in Indonesië had het leger een grote invloed op het landsbestuur en de economie in Papua. Door de acties van de OPM en de opstandige dorpelingen werd Papua onder Soeharto een 'opstandige provincie' genoemd. Dat rechtvaardigde een permanente troepenmacht, die in omvang, bruutheid en corruptie niet te vergelijken was met die in andere provincies.

Migratie en bodemschatten

Onder het bewind van Soeharto maakte de provincie een enorme economische en industriële groei door, die met name te danken was aan de Amerikaanse mijn-gigant Freeport. Deze onderneming won op grote schaal koper en goud. Het bodemrijke Papua was schatrijk, maar de Papua's zelf profiteerden daar nauwelijks van.

Terwijl hun land werd ontgonnen, kwamen de nieuwe banen, regeringsposten en sociale voordelen van de bodemwinning vooral ten goede aan migranten uit andere delen van Indonesië. Papua's werden behandeld als tweederangs burgers. Door de enorme toestroom van migranten, gesubsidieerd en spontaan, vormden de Papua's aan het eind van het Soeharto-bewind een minderheid in grote delen van hun eigen land. Papua's verloren niet alleen hun gekoesterde land, maar ook een deel van hun cultuur.

Na Soeharto

Pas na de val van Soeharto, in 1998, ging er een golf van democratisering door heel Indonesië. Dat was ook merkbaar in Papua. Nieuwe vormen van verzet werden mogelijk en de nationalistische beweging kon bovengronds gaan.

1990

Otsus

Enkele hervormingen werden doorgevoerd in de provincie. Maar vaak bleef het bij beloftes. Een dieptepunt in de democratische ontwikkelingen vormde de moord op de nationalistische leider Theys Eluay, die in 2001 door Indonesische troepen werd vermoord.

Nog steeds heeft het leger veel invloed op Papua en van werkelijke autonomie is nauwelijks sprake. Ook vormen de Papua's nog steeds de minst ontwikkelde bevolkingsgroep van Indonesië. Voor veel Papua's die decennialang zijn gediscrimineerd, van wie land is afgenomen en familie uitgemoord, is de democratisering te laat gekomen. Autonomie is voor hen niet genoeg. Ze zullen zich blijven verzetten tegen de in hun ogen Indonesische bezetter.